

Themapreek Focus 4.1

(De gemeente van Jezus; Eenheid en verbondenheid)

‘Een slappe pop of een sterk lichaam? Eenheid als noodzaak’

Efeze 4 vers 1-16

Ds. Michiel Vastenhout, 3 januari 2021

Gemeente van Christus,

Thuis en in de kerk kunnen jullie allemaal zien wat dit is. Een pop, een soort knuffelbeertje. Kijk, alle ledematen zitten eraan. Armen, benen. Een hoofd ook. Toch zie je ook wat er ontbreekt. Want hij is helemaal slap. Hij mist spieren. Hij mist iets dat ‘em kracht en eenheid geeft.

Als gemeente zijn wij soms als dit beertje. De ledematen zijn wel aanwezig. Er zijn armen en benen. Maar er lijkt geen coördinatie. Geen echte verbondenheid. Iets dat kracht en eenheid geeft. En daarom is de vraag: zijn we een pop of een lichaam?

Focus zet ons deze maanden, zoals Nienke al duidelijk maakte, op het spoor van de gemeente. In het vorige blok introduceerden we de afbeeldingen over de verspreide en de samengeroepen gemeente. We tonen ze steeds bij de zegen, dus op de drempel van de dienst naar de week. Nadat we als gemeente samengeroepen zijn, worden we de wereld ingezonden, als gezegende mensen. Om daar waar wij morgen zijn om deze tijd leerlingen van Christus te zijn. Over hoe Christus present is en meer en meer kan worden in die wereld, ging het in blok 3. De komende maanden zoomen we in op de samengeroepen gemeente. De gemeente die in verbondenheid met elkaar God dient.

Dat dit thema precies nu aan de orde komt, is best curieus. Middenin een lockdown. Na een jaar waarin juist de eenheid en verbondenheid binnen de gemeente onder druk kwamen te staan. Het had een reden kunnen zijn om het Focustraject te onderbreken. Toch hebben we daar niet voor gekozen. Juist om daarmee te onderstrepen dat gemeente-zijn geen doel in zichzelf is. De toerusting als samengekomen gemeente is cruciaal om leerling van Christus te zijn middenin deze wereld. Misschien nu nog wel meer dan ooit! Wat zou het signaal zijn als we nu zouden zeggen: die toerusting komt door de omstandigheden vast niet goed tot z’n recht, dus we schorten het op tot we weer echt allemaal in de kerk en op de kringen kunnen meedoen. Het signaal zou zijn dat het in het geloof toch vooral draait om het samenkomen als doel in zichzelf. En dat is dus precies niet het punt.

Tegelijk is en blijft het spannend. Want ik sta deze preek nu te houden in een vrijwel lege kerk. In de hoop dat u, dat jij vanmorgen bent aangehaakt. Ik heb daar hiervandaan geen zicht op. En ik kan ook jullie reactie niet op me in laten werken. Want die zie ik niet. Misschien zap je halverwege de preek wel weg. Merken we hier niks van. Of schakel je na afloop van de preek je computer of tv uit, en denk je: 'Nou, eenheid en verbondenheid? Voor mij nu nog even niet.' Maar weet u, dit thema is gewoonweg zo belangrijk dat ik al die risico's wil nemen vanmorgen. Niet zozeer vanwege Focus. Want ik zie dit thema, dat nu wordt aangereikt, ook om een andere reden als een geschenk op een belangrijk moment. Deze maand willen we vanuit de kerkenraad met een vragenlijst bij u en jou komen. Die precies gaat over wat in Efeze 4 aan de orde is. Eenheid en verbondenheid. Hoe willen we als gemeente de nabije toekomst in? Wie draagt zijn en haar steentje bij? En wie is bereid om ambtelijk of niet verantwoordelijkheid te nemen?

Daar hebben we soms best zorgen over. Vandaar de vragenlijst. Teveel komt het vormgeven van het gemeentelven en het dragen van verantwoordelijkheid daarvoor op te weinig schouders terecht. En dat is niet goed. Niet houdbaar voor de toekomst ook. En daarom is het echt een cadeau dat Efeze 4 ons vanmorgen wordt aangereikt. Zap daarom niet weg, maar laat je meenemen dit gedeelte in. En haak ook in aansluiting op deze dienst aan. Doe mee aan de kringgesprekken, ook al zullen ze deze maand online zijn. Vul de vragenlijst in. Denk mee. Laat je horen. We missen u. We missen jou. En we hebben jullie nodig.

Want we zijn geen pop, maar een lichaam. Eenheid is noodzaak.

Ik neem jullie mee naar Efeze 4.

Dit gedeelte roept bij mij herinneringen op, omdat het motto van het seminarie in Chiapas, waar wij vier jaar werkten, uit dit hoofdstuk komt. Vers 12a. 'Om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst.' Ik haak daarbij aan, om eerst een wijdverbreid misverstand, in Mexico, maar ook hier, uit de weg te ruimen. Want dit motto werd en wordt vaak zo uitgelegd: de 'heiligen' zijn de speciale groep christenen met een bijzondere roeping, namelijk om apostel, profeet, evangelieverkondiger, herder of leraar te worden. Die breng je samen op een bijbelschool of theologische faculteit, en die rust je daar toe voor het werk in dienst van God. Dan zou u nu kunnen denken: ja, zo iemand hebben we. Hij voert nu het woord. De dominee. Dit gedeelte gaat dus over voorgangers. En mensen zoals ondergetekende moeten er natuurlijk voor zorgen toegerust te blijven. Daar hebben ze nascholing en permanente educatie voor in de kerk. Een goede zaak.

Alleen, daar gaat dit gedeelte dus níet over, gemeente. Paulus heeft het niet over een select groepje heiligen die nog beter willen worden toegerust voor hun werk in de kerk. En dat brengt ons bij het eerste subthema vanmorgen.

Verscheidenheid is een kans.

Dit gedeelte gaat over ons allemaal. De apostel schrijft één lange volzin op, vanaf vers 11 tot en met 16. Het onderwerp van de zin is Christus. Eenvoudigweg stelt Paulus vast dat Christus apostelen heeft aangesteld, profeten, evangelieverkondigers, herders en leraars om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Wat die dienst is, daar kom ik zo op terug. Eerst stellen we vast dat de heiligen in deze zin staat voor alle gelovigen. En daarbinnen is sprake van diversiteit. Van verscheidenheid van gaven. Dat staat in vers 7 krachtig vastgesteld: 'Aan ieder van ons is genade geschonken naar de maat waarmee Christus geeft.' Christus Jezus is de bron! De bron van gaven aan u, jou en mij. Vers 8. Niemand wordt uitgezonderd! En dat laten we vanmorgen gewoonweg staan! Dat wordt verkondigd. Niet empirisch vastgesteld, op grond van een onderzoek naar hoe je die gaven al dan niet inzet. Nee, het feit is dat Christus gaven heeft uitgedeeld. Aan ieder van ons.

En die gaven worden uitgedeeld uit genade. Dat is geen verdienste van onszelf, maar een cadeau van onze Heiland. Dus wat Paulus doet in vers 11, is simpelweg een aantal gaven opsommen. Niet uitputtend. In de brieven aan Rome en Korinthe noemt hij andere lijsten met gaven, die maar ten dele overlappen met deze. Deze lijst in Efeze 4 lijkt vooral gericht op gaven die een relatie hebben met de verkondigen van de levende boodschap van God. Niet om daarmee te zeggen dat gelovigen met deze gaven per se leiders van geloofsgemeenschappen moeten zijn. Maar wel om aan te geven dat de toerusting voor het werk in de dienst van Christus niet gebaseerd kan zijn op lucht. We moeten wel onze wortels hebben in de boodschap van het evangelie. Waarom dat belangrijk is, wordt later in het gedeelte uitgelegd.

Maar ondertussen wordt duidelijk dat niemand van ons nu weg kan zappen, omdat dit gedeelte niet over jou zou gaan. Je hoeft geen theologie gestudeerd te hebben om verantwoordelijk te zijn voor het leven van de gemeente. En ook zonder zo'n opleiding kun je daarvoor geschikt zijn en bekwaam. Reken maar! Wel ontdekken we hier dat Paulus aangeeft dat sommige van de vele gaven bij uitstek bedoeld zijn om andere gelovigen toe te rusten. Maar daarmee wordt de apostel, de profeet, de verkondiger, de herder of de leraar dus geen doel in zichzelf! Integendeel! Die gaven staan ten dienste van de toerusting van alle anderen. Want de toerusting van de gemeente is, met vers 12, toerusting voor het werk in Christus' dienst. In het Grieks is dat het woord *diakonía*. Let op! Dat gaat dus niet over al die eerder genoemde gaven. Dit is een algemenere term, die dus dienst of missie betekent. De gemeente in den brede wordt toegerust voor het dienstwerk, het missiewerk. Nog iets sterker: het werk van dienstknechten. Slaven! Maar wel dienaren van de Heer!

Broeders en zusters, het idee hier is dat Paulus onderstreept dat alle leden, alle ledematen van het lichaam van Christus een taak hebben, een missie, een dienst. Wij allen dienen Christus met de gaven die Hij ons door genade heeft gegeven met dat doel. Niemand kan zeggen christen te zijn, maar dan zonder gaven. Ook jij niet, ook u niet. Dat zou oprecht een belediging van onze Heer zijn, die genadevol de gaven zélf heeft uitgedeeld! Aan iedereen. Vers 7.

Goed, misschien heb je nog niet zo'n zicht op wat jouw gaven zijn. Of ziet u niet zo goed in hoe uw gaven nu ten dienste kunnen staan van de opbouw van het lichaam van Christus. Misschien is dat wel een zwakke plek in veel theologie geweest. Dat er veel nadruk kwam te liggen op de ambten. In onze traditie de dominee, de ouderling, de diaken. Maar misschien kwam dat veel 'gewone' gelovigen ook ergens wel goed uit. 'Laat hen de kar maar trekken. Zij zijn er goed in, hebben er gaven voor.' Ambtsdragers die samen voor zo'n beetje alles verantwoordelijk worden gemaakt. Voor het nadenken over de koers, voor het maken van de keuzes en beslissingen die daarbij horen, en ook nog voor de daadwerkelijke uitvoering ervan.

Een ongezonde situatie, die niet spoort met wat het Nieuwe Testament aan wegen wijst. Wij allen hebben gaven gekregen die ons helpen om mee te doen in het dienstwerk van Christus. In de realisatie van Gods missie in deze wereld. In de toerusting van ons allen als samengeroepen gemeente, met het oog op de plek waar wij morgen zijn om deze tijd. Waar die missie gestalte krijgt.

Want dat is het doel van de gaven. De toerusting is gericht op de opbouw van het lichaam van Christus, dat is de gemeente. Vers 12b. Dat lichaam mag gaan groeien, sterker, steviger worden. Geen slappe pop, maar een sterk lichaam. Ook niet als doel in zichzelf, maar omdat de missie van God in deze wereld nog niet af is. De mensen die wij ontmoeten als verspreide gemeente zijn gebaat bij het goede nieuws. Dat wij in woorden en daden leven. En om dat zo goed mogelijk te kunnen doen, dient het lichaam van Christus opgebouwd te worden. Sterker te worden. En dat gaat niet vanzelf, daarvoor moet het toegerust worden. Door de inzet van ieders gaven!

Die toerusting, met inzet van ieders gaven, moet geworteld zijn in het evangelie. Vandaar dat Paulus hier de gaven naar voren haalt die te maken hebben met het Woord van God. Maar ook dat is dus geen soloprojectje van een dominee bijvoorbeeld. Het geworteld zijn in het evangelie kun je niet uitbesteden aan enkelingen. Dat is een gezamenlijke roeping en verantwoordelijkheid. Ook dat is een reden waarom de kerk principieel toegankelijk dient te blijven voor de gemeente. En daarom hoop ik ook dat u en jij, al is het maar af en toe, in de lockdowntijd ook fysiek blijft komen. Zodat niet de situatie ontstaat alsof de dominee, of de kerkenraad, een soort uitvoering geven waar je naar kunt kijken vanaf de bank. De toerusting vanuit het Woord van God is onze gezamenlijke

verantwoordelijkheid. Daarom missen we het fysiek samenkomen. Dat heeft niks met gezelligheid te maken. Maar met die gemeenschappelijke zoektocht naar toerusting vanuit het evangelie.

Het delen van die verantwoordelijkheid is van belang, omdat die anders wel zwaar kan drukken op enkelingen. Dat merkt Paulus ook op, in vers 14.

‘Dan zijn we geen onmondige kinderen meer die stuurloos ronddobberen en met elke wind meewaaïen, met wat er maar verkondigd wordt door mensen die tot alles in staat zijn wanneer ze anderen listig en doortrapt op een dwaalspoor willen brengen.’ Het gaat wel ergens om. Er wordt zoveel verkondigd. Buiten de kerk, aan complottheorieën en fakenieuws. En het houdt geen halt op de drempel van kerkgebouwen. Het is zaak voor de gemeente om bij de les te blijven. De les van het evangelie. En hoe voorkomen we, ook in verwarrende tijden als de onze, dat we met elke wind meewaaïen? Door de eenheid te bewaren. Dat brengt ons bij een tweede kernpunt. Na de verscheidenheid als kans, zien we nu dat de eenheid een opgave is.

De eenheid als opgave.

In vers 13 lezen we: ‘Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd, totdat wij allen samen door ons geloof en door onze kennis van de Zoon van God een eenheid vormen, de eenheid van de volmaakte mens, van de tot volle wasdom gekomen volheid van Christus.’ De opbouw van het lichaam van Christus is een proces. Een proces dat leidt tot de eenheid van de volmaakte mens. Dat riekt naar een streven naar perfectie waar deze wereld al zo vergeven van is, en waar velen op afknappen. Maar die perfectie bedoelt Paulus niet. Hij doelt eerder op volwassenheid. Zoals het in het laatste stukje letterlijk staat. Volle wasdom. Volwassenheid zoals we die in Christus zelf kunnen zien. De opbouw dient ertoe dat de gemeente volwassen wordt. Tot volle wasdom komt.

Prachtig! En die vol-wassenheid, die volgroeïdheid wordt heel concreet zichtbaar in de eenheid die het geloof en de kennis van de Zoon van God bewerkstelligt. De eenheid in het geloven leidt tot de volwassenheid van het lichaam van Christus. En dit is dus een proces. Een weg die we samen gaan. Waarvan het eindpunt nog niet is bereikt. Dat is helder in te zien als we om ons heen kijken. Binnen onze eigen gemeente, tussen kerken in ons land, tussen gelovigen wereldwijd. De eenheid is een opgave. We gaan ons vanmorgen niet begeven op een somber stemmend pad van voorbeelden om dit punt duidelijk te maken. We richten de blik naar voren. Omdat nog niet bereikte eenheid voor Paulus geen optie is. Ja, het is een weg om te gaan, maar geen loze toekomstdroom voor in Gods Koninkrijk. De eenheid in kerk en gemeente is van belang voor het heden. Want het is de basis waarop de verscheidenheid van gaven tot z’n recht kan komen. Verscheidenheid zonder eenheid is geen optie voor de apostel. Dat brengt ons bij een derde kernpunt.

De eenheid als realiteit.

We laten daarvoor de eerste verzen van het hoofdstuk op ons inwerken. Paulus benadrukt de eenheid. Vanuit de gevangenis bemoedigt hij de gemeente. Spoort hij hen aan. 'Ik, Paulus, die gevangenzit omwille van de Heer, vraag u dan ook dringend de weg te gaan die past bij de roeping die u hebt ontvangen: wees steeds bescheiden, zachtmoedig en geduldig, en verdraag elkaar uit liefde.' Hij deelt waarden van Gods Koninkrijk: bescheidenheid, zachtmoedigheid en geduld. Nodig om elkaar uit liefde te verdragen. Dat woordje 'elkaar' komt in veel brieven van Paulus terug. In de gemeente hebben we een gezamenlijke verantwoordelijkheid. We vormen een lichaam. Geen losse ledematen of een slappe pop. De basis daarvoor is de liefde van Christus. Die aan het kruis dat woord van de meest diepe betekenis voorzag. Vanwege zijn liefde voor ons, hebben we elkaar lief. Als dankbaar antwoord.

En vandaar Paulus' aansporing: 'Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft.' De eenheid is een realiteit, gegeven door Gods Geest. Waarbij aan de gemeente de taak is toevertrouwd haar te bewaren. Die spanning is er altijd in het christelijke leven. Ook als het om de onderlinge eenheid gaat. Die is als realiteit gegeven in de Geest, maar nog niet volledig en altijd werkelijk in het dagelijkse leven. Maar de vrede van Christus is de samenbindende kracht die ons helpt op de weg van het Koninkrijk.

Daarom is eenheid niet een optie voor als we tijd hebben. Het is een realiteit. Gerealiseerd door de Geest. Of we het nu zien of ervaren, of niet. Paulus zegt: kijk maar goed om je heen: Één lichaam en één geest, zoals u één hoop hebt op grond van uw roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen. Ja, de eenheid is een realiteit.

En zo ontdekken we vanmorgen al drie dingen. De verscheidenheid in gaven is een kans om Gods missie mee uit te voeren. Maar de eenheid is een opgave, en tegelijk een realiteit. Dat voelt ergens vreemd. Realiteit, én opgave! Hoe breng je dat samen? Wel, de eenheid is een noodzaak.

Immers, de in het geloof ontvangen liefde en de vrede van Christus zijn de basis om te zoeken als lichaam van Christus naar de eenheid die de Geest geeft. Om daarnaartoe te groeien deelt Christus gaven uit in grote verscheidenheid. Die groei naar volle wasdom is een proces, waarbij ieders gaven van betekenis zijn. Hierbij hebben sommigen de gaven om de samengekomen gemeente toe te rusten. Ja, als gemeente rusten we elkaar toe voor ons dienstwerk in de wereld. Die verscheidenheid is een kans. Zeker, de noodzakelijke eenheid is niet gemakkelijk. Het is een opgave. Vers 14 maakte duidelijk dat stuurloos ronddobberen en met elke wind meewaaien een serieus risico is. Dan worden we als gemeente eerder een slappe pop, dan een sterk, volgroeid lichaam.

Maar de laatste verzen, vers 15 en 16, geven ons een steun in de rug.

‘Dan zullen we, door ons aan de waarheid te houden en elkaar lief te hebben, samen volledig toe groeien naar hem die het hoofd is: Christus.’ Om Hem draait het. Hij is het hoofd. Het centrum. De bron. We ploeteren niet op eigen kracht. Dan valt het resultaat vaak tegen. Dan lijkt het lichaam vaak niet meer dan een slappe pop. Maar, stelt Paulus, vanuit dat hoofd krijgt het lichaam samenhang. Kijk nog even naar dit beertje. Er is geen coördinatie. Het is slappe hap. Er zit wel een kop op, maar daar zit niks in. Hoe anders bij een lichaam. Ook het lichaam van Christus. Hij is het hoofd, het centrum, de bron die alles aanstuurt en voedt. Hij, Christus, zorgt zelf voor de groei, zodat het lichaam zichzelf opbouwt door de liefde.

Toch doet het hoofd niet alles op eigen kracht. Paulus brengt als laatste een verrijkend element in. Kijk nogmaals naar dit beertje. Het is een slappe pop, want er ontbreken spieren en pezen. Gewrichtsbanden. Die ondersteunen het lichaam en houden het bijeen, zegt Paulus. Een prachtig element, van grote betekenis, ook voor ons gemeente zijn in Eethen en Drongelen in deze tijd.

De vele ledematen van Christus’ lichaam, ieder met onze eigen gaven, we worden samengehouden door gewrichtsbanden die voor ondersteuning zorgen. Dat zijn de toerustende rollen in de gemeente. Zijn dat de ambtsdragers? Wellicht. Maar niet per definitie, of automatisch. De eerste gemeenten gingen daar veel minder krampachtig mee om dan wij geneigd zijn te doen. En die ontspanning zoeken we ook voor onze gemeente vandaag. Paulus zet ons op het spoor van de verscheidenheid van de gaven. En betreft ons allen zo bij de kern van het gemeente zijn. Hier, samengekomen en verbonden, zoeken we in eenheid om toegerust te worden. Niet als doel in zichzelf, maar toegerust om deel te nemen aan Gods missie in deze wereld.

Ja, dan is het jammer dat we nu maar montjesmaat fysiek samen kunnen komen. Maar dat blijft gelukkig niet zo. Wellicht is dit voor ons allen een tijd voor bezinning. Laat dit een tijd zijn van gebed.

‘Laat ons samen één zijn Heer, verenig uw kerk door de kracht van de liefde. Laat de wereld zien dat Jezus leeft, in ons werkt; voor de glorie van uw naam.’ Amen.